

עטרת שרוב

עלון שבועי שיע"י מוסדות קאמרגא בארה"ק – בניסיונות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
רח' ארזי הבירה 48 ירושלים

פרשת עקב

בס"ד, עש"ק פרשת עקב
כ"א אב תשפ"א – שנה י"ב גליון תקע"ו

זמני הדלקת הנרות ומוצ"ש

ירושלים	7:02	8:17	8:54
בני ברק	7:17	8:19	8:51
ניו יורק	7:54	9:11	9:23
מונטריאל	8:06	9:23	9:35

נא לשמור על קדושת הגליון

עטרת ראשנו

דברי תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מִה הוֹיִי'ה אֱלֹהֶיךָ שׂאֵל מַעֲמֶךָ כִּי אִם לִיְדָאָה אֶת הוֹיִי'ה אֱלֹהֶיךָ לְלַבֵּת בְּכָל דְרָכֶיךָ וּלְאַהֲבָה אֶתוֹ
וְלַעֲבֹד אֶת הוֹיִי'ה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ (י"ב)

שיש בהם חלקים של השכינה, ע"י המצוות שעושה עמיהם כמו לולב ואתרוג, חוץ מהמצוות הראשונות של 'אנכי ולא יהיה לך' שקיומם הוא רק ע"י מחשבה שהוא בחינת י"ה משם הוי"ה, שהם השורש של כל התר"ג מצוות עשה ולא תעשה, כי 'אנכי' הוא השורש של כל מצוות עשה, 'ולא יהיה לך' הוא השורש של כל מצוות לא תעשה. ולכן רק במחשבת ע"י מצרפה למעשה כמו שאמרו חז"ל שם, ולזה הוא פוגם ב"ה משם הוי"ה שהוא במחשבה, אבל שאר מחשבות רעות של שאר המצוות אינו יכול לפגום ב"ה משם הוי"ה. נמצא שכל תכלית עבוהי"ה, הוא לעלות את חלקי השכינה הנמצאים בדומם צומח חי ומדבר, ממה שיש בכל מצוה כמו תפילין שלוקחים מהחי וכו' ולחברה לקוב"ה.

לפי כל זה נוכל לפרש הפסוק של ועתה ישראל מה הוי"ה שואל מעמך היינו מה הוא התכלית עבוהי"ה, אומר התורה כי אם ליראה היינו כי יראה הוא הבחינה של מצוות לא תעשה, כי כשמגיע לאדם נסיון לעבור ח"ו על מצוות לא תעשה למה מתגבר ואינו עובר, והוא משום שיש לו יראת שמים, והוא הבחינה של ה' משם הוי"ה, וע"י אומר התורה שצריכים לחבר את ה' משם הוי"ה בחינת יראה את עם הוי"ה אלהיך בחינת י"ה.

ועוד אומר התורה שצריך לחבר ל"ה גם את הבחינה של ללכת בכל דרכיו ולא אהבה אותו שהוא בחינת מצוות עשה בחינת ו' משם הוי"ה, כי כשארם מקיים מצוות עשה הוא עושה אותו מחמת אהבת השי"ת הבעור בקרבו ממה שרוצה לקיים מה השי"ת צוהו, וזהו כל התכלית עבודת השי"ת לקיים את עשה ולא תעשה, ולחברם להוי"ה אלהיך בחינת י"ה בחינת מחשבה.

ועוד אומר התורה ולעבד את הוי"ה אלהיך שהוא עבודת התפילה, כמו שאמרו חז"ל (תענית ב.) איזו היא עבודה שהיא בלב, הוי אומר זו תפלה. היינו שגם ע"י עבודת התפילה אנו מעלים את השכינה הקדושה, כמבואר בארוכה בכתבי מרן האריז"ל. אבל זה אומר התורה, שכל זה תוכל לפעול כל התקונים האלו, הוא אך ורק אם תעשהו בכל לבבך ובכל נפשך.

הקב"ה יעזור שנוכה לקיים בשלימות את כל המצוות עשה ולא תעשה בכל לבבך ובכל נפשך, ועי"ז יהיה השם שלם והכסא שלם, ובוה יהיה מחיית עמלק, ונוכה לזבא לציון גואל בב"א. רעוא דרעיון תשע"ד לפ"ק

בג' אנכי" של קבלת התורה, שהוא למעלה משם הוי"ה שהוא בחינת קיום התורה, וכמו שחז"ל (קדושין מ:) אמרו, שהיה מחלוקת האם מעשה גדול או תלמוד גדול, ואמרו שם, נענו כולם ואמרו, תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה. ולכן ע"י שאינו עוסק בתורה אז הוא פוגם בא' של אנכי, ועי"ז הוא עובר על מצות השם אשר לא תעשינה, וזהו עמלק שמסית על שלשה דברים שלא יעסקו בתורה, ולא לקיים את העשה, ולא תעשה, וזהו 'מלחמה בהוי"ה בעמלק מדור דור' עד דורו של משיח יש בחינת עמלק שהוא היצה"ר שמסית את האדם.

ולכן אומרים לפני כל מצוה, לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה, שהוא בחינת ו"ה משם הוי"ה, יחוד י"ה ב"ה, היינו שצריך לחבר י"ה שהוא בחינת מחשבה של כל מצוה, עם ו"ה שהוא מעשה המצוה, כי בכל מצוה שעושים יש בה ג' דברים, מחשבה ודיבור ומעשה. ומה שיש דיבור במצוה, כי צריך להזכיר את הפסוקים של המצוה הכתוב בתורה, כי אדם שעובר ח"ו על צוון השי"ת, אז הוא פוגם באותיות של התורה הכתוב בה המצוה הוו שעבר, ולכן כשמקיים את המצוה בשלימות או הוא מתקן את החלק שלו באותיות התורה.

וזהו שאומרים יחוד י"ה ב"ה, כי ע"י כל מצוה שעושה צריך לעשותם כדי להשלים ולחבר את שם הוי"ה ב"ה, וכמו שכתוב בספה"ק מגיד דבריו ליעקב מהמגיד ממעריטש זיע"א עה"פ 'יעש דוד שם' (שמואל ב ח ג) שדוד תיקן את שם הוי"ה. וזהו כל התכלית של האדם בעולם, שיראה לחבר ולתקן את שם הוי"ה ע"י עסק התורה ובקיום העשה ולא תעשה.

ועוד צריכים לתקן ע"י קיום המצוות, את השכינה הקדושה שהולכת אתנו בגלות, כי ע"י שיש פגם ב"ה או השכינה שהוא בחינת ה' משם הוי"ה הולכת אתנו בגלות, כמו שאמרו חז"ל (ראש השנה לא.) עשר מסעות נסעה שכינה וכו'. ובשכינה יש בה כל מיני דרגות מה שיכולים לפגום בה, כל אחד לפי גודל החטא. ולכן כל תכלית עבודת השי"ת הוא לעלות את השכינה, וזהו שאומרים לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה.

ועוד צריך לדעת, שבכל הדברים הגשמיים יש בהם חלקים של השכינה, ולכן כשעושים מצוה שברך כלל רוב המצוות הם נעשים מדברים גשמיים, כי בלי הדברים גשמיים לא היו יכולים לקיים את רוב המצוות, ולכן ע"י קיום המצוות הוא מחבר ומעלה את חלקי השכינה לקוב"ה, וזהו כל עבוהי"ת שצריך לקדש את כל הדברים הגשמיים

אפשר לפרש המקרא קודש הוה, ומקודם נקדים שהיום בערב הוא יומא של א"א הגה"ק רבי אלכסנדר סנדר שהיה אב"ד בקאמרגא, וחיבר את ספה"ק 'זכרון דברים', והיה בשבת אחרונה של ימי חייו בעיר איהעל, ואמר אז את התורה אחרונה בסעודה שלישית על הפסוק הוה, שעמד על מה שהשי"ת שואל רק דייקא כי אם ליראה את הוי"ה אלהיך למה רק על יראה. ופירש הוא ז"ל, עפ"י מה שאמרו חז"ל (שבת קלג:) 'ובו תדבק הדבק במדותיו, מה הוא רחום אף אתה רחום וכו'. חוץ מהבחינה של יראה שלא שייך אצל השי"ת, וזהו כוונת התורה מה הוי"ה אלהיך היינו כל מידותיו של הקב"ה שואל מעמך שואל ומבקש שתלך ותתדבק במדותיו, כי אם ליראה כי יראה לא שייך ללמוד ולהתדבק במידותיו של הקב"ה, ולזה אמר דייקא כי אם ליראה שזה שואל מבני ישראל מעצמם, ולאחר שאמר התורה הוה נסתלק לעולמו ברעוא דרעיון, ומ"כ שם בעיר איהעל, ואח"כ הגה"ק בעל הישמח משה ציווה שיקברו אותו לידו באהל אחד, וכתו יגן עלינו.

ואפשר להוסיף עוד ולפרש המקרא קודש, שזה ידוע מש"כ אצל עמלק 'כי יד על כס יה מלחמה בהוי"ה בעמלק מדר דר' (שמות י ז טו), ופרש"י שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו. היינו שו"ה משם הוי"ה אינו בשלימות, וא' של כסא ג"כ אינו בשלימות, 'מדר דר' היינו שאין הכוונה רק על עמלק עצמו, רק עמלק הכוונה על היצה"ר שהוא 'מדר דר' שמסית את האדם לעשות דברים שאסור לעשותם.

ולכן מי שעובר ח"ו על מצות השם הוא ח"ו פוגם ב"ה שם הוי"ה, כי י"ה משם הוי"ה הוא בחינת מחשבה, ובמחשבה אמרו חז"ל בקדושין (למ:), שאצל בני ישראל מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. וגם משום שי"ה הוא שם בפני עצמו, משא"כ ו"ה אינו שם בפני עצמו, רק הוא נמפל לשם י"ה, ולכן יכולים ח"ו לפגום ב"ה שהוא בחינת מעשה, כי הו' מרומז על מצוות עשה, וה' מרומז על מצוות לא תעשה, ולכן אחד שפוגם בעשה או בלא תעשה הוא פוגם ב"ה משם הוי"ה, וזה עמלק שהוא היצה"ר שמסית את האדם לעבור על צויו של השם יתברך.

ומאייפה יש לו ליצה"ר את הכוח להסית את אדם מקיום התורה, הוא ע"י שאינו עוסק בתורה, כמ"ש 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפדים' (שמות י ז ח) ודרשו חז"ל (סנהדרין קו.) שריפו עצמן מדברי תורה. ועי"ז פגמו בא' של כס"א שהוא

עטרת פז

אמרות טהרות מרבותינו ז"ע

וְעֵתָהּ יִשְׂרָאֵל מָה הוּי"ה אֱלֹהֶיךָ שֶׁאֵל מַעֲמֶיךָ כִּי אִם לְיִרְאָה אֶת הוּי"ה אֱלֹהֶיךָ (י יב).

זהו שאמר אבי מורי הנאון הקדוש מוה"ר רבי אלכסנדר בן הינדא, שעה אחת קודם פמירתו בסעודה שלישית, שנפטר בשנת ר"ב של"ם [תקע"ח] במוצאי שבת יום אחד ועשרים באב, על פסוק 'מה ה' אלהיך' הכל שואל ומבקש מעמך שתהא כמותו, מה הוא רחום אף אתה וכיוצא בו בכל מדות כמבואר בספר תומר דבורה מהרמ"ק. כי אב ליראה' לא שייך לשאל ממך כי אצלו יתברך לא שייך יראה, כי שם העדר המציאות והבן היטב.

¹היכל הברכה' נמדרג צ. מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא

אֶת הוּי"ה אֱלֹהֶיךָ תִירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וְבוֹ תִדְבֵק (י כא).

דרשו חז"ל (כתובות ק"א): 'ובו תדבק' כלומר להדבק בתלמודי חכמים, לעשות עמהם פרקמטיא ולהשיא בתו לת"ח. והרמב"ם (מ"ע 1) מנאה במנין תרי"ג, וכן כל מוני המצות מנאו זה למצוה ממנין המצות. והנה באמת דבר אלהינו יקום לעולם (ישעיה מ ח) ואין לבקש מעם לשום מצוה, אבל ע"כ² רשות נתונה כפי בינת האדם.

דהנה התורה יחדה לנו המצוה זו, לבטחון נפשתינו לאור באור החיים (איוב ג' ל), דהנה מקובלים אנחנו מפי רבותינו הקדושים חכמי אמת לאמתו, שמחויבים אנחנו ב' פעמים למסור נפשתינו על אהבת השם. פעם אחת, בקריאת שמע לצורך תוספת קדושה כמלאכי מעלה. ופעם ב', בנפילת אפים שאנחנו מפילים עצמנו לאתר דמותא ממש (וה"ק ח"ג קבא), בכדי להעלות משם נשמות הנדחים, ולפעמים צדיקים לגודל אהבת השם מפילים עצמם עד מקום אדון, להעלות כח מסירות נפשם נשמות האבודים, הגם שממש לסכנה יחשב, כמבואר הכל מפה קדוש של רבינו האר"י (פע"ח שער נפילת אפים פ"ה), מכל מקום לאהבת השם בסוד 'תביאנו ותמטענו' (שמות ט"ו) עושים הכל.

וממורי הקדוש [הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין] נשמתו עדין, שמעתי פירוש על הפסוק 'ואתם הדבקים בהו"ה אלהיכם' (דברים ד' ד) כלומר אותן הדבקים בת"ח, חיים כולכם היום יכולים הת"ח להעלותם, אבל אותן המתלוצצים מת"ח, והת"ח נבוה בעיניו, וגדולה השנאה ששונאים אותנו (פסחים נטו), בודאי אין בכח של ת"ח להעלותם במסירות נפשם.

ולוה קבע הקב"ה שחפץ חסד הוא (מיכה ז"ח), למצוה ממנין המצות לאהוב ולהדבק בתלמודי חכמים, בכדי שיהיה נפשתינו בטוח לחזור למקור אשר חוצבה משם, כי הם במסירות נפשם בסוד נפילת אפים, וכן בכל מצוה שצדיק עושה, כוונתו גם כן לצוות [לחבר] כל המדרגות התחתונות, נשמות הנפולים לאל אחד.

והו פירוש המשנה (פנהדרין פ"מ"א) 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא' כלומר אפילו אותם שהיו מעשיהם מתועבים 'שנאמר (ישעיה ס כא) ועמך כולם צדיקים' כלומר כל הצדיקים שבהם, 'לעולם' כוונתם, הן במסירות נפש בנפילות אפים, והן בשאר המצוות, 'ירשו ארץ' ויהיה פירוש 'ירשו' כמו שביאר התנא רבעל סדר עולם (יבמות נב): 'שירושה' הוא נאמר על 'קדושה'. היינו שמכוונים הצדיקים לקדש 'ארץ' אותן שהלכו במחשכי הזמן, ונבר עליהם הארציות.

ומביא התנא סיום מקרא, למי אני אומר כן שלכם יהיה נכון וכמות על חלק העולם הבא, 'וצר מטעני' כלומר הצדיקים אשר בשבילם נתגלו כל 'מעשה ידי' בריאת כל העולמות, 'להתפאר' חשובים אצלם ומתפארים במעשיהם, המה בכלל שבודאי יש להם חלק לעולם הבא.

²זכרון דברים' מאמר כל ישראל מרבינו אלכסנדר סענדר מקאמרנא

עטרת חכמים

עיונים וביאורים מרבותינו ז"ע

וְזָכַרְתָּ אֶת הוּי"ה אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הַנִּתֵּן לְךָ כַּח לַעֲשׂוֹת הָיִל לְמַעַן הָקִים אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר נִשְׁפַע לְאַבְרָהָם בַּיּוֹם הַזֶּה (ח יח).

ואנב נבוא לבאר מאמר הנמרא (כ"ב י) שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא, אם אלהיכם אוהב עניים הוא, מפני מה אינו מפרנסם. אמר לו כדי שניצולו או בהן מדינה של גיהנום. ופי' רש"י שהצדקה מצלת מניהנום. אמר ליה אדרבא זו המחייב לגיהנום, אמשול לך משל, למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורים. וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו. הלך אדם אחד והאכילו והשקהו. כששמע המלך לא כועס עליו. ואתם קרויים עבדים שנאמר 'כי לי בני ישראל עבדים' (ויקרא כה נה). אמר לו רבי עקיבא, אמשול לך משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שכעס על בנו, וחבשו בבית האסורים, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא דורון משגר לו, ואנחנו קרויים בנים, דכתיב 'בנים אתם לה' אלהיכם' (דברים י"א). אמר לו אתם קרויים בנים, ובזמן שאין אתם עושין רצונו של מקום אתם קרויים עבדים. ועכשיו אין אתם עושים רצונו של מקום. אמר לו הרי הוא אומר 'הלא פרום לחמך, ועניים מרודים תביא ביתך' (ישעיה נח י).

והנה נדקדק בדברי רבי עקיבא, למה לו השיב לו כפשוטו, אנו נותנין צדקה כאשר ציונו השי"ת בתורתו הקדושה 'פתוח תפתח' (דברים טו יא) ואין זה שייך אם השם אוהב את העניים או שונאם, מ"מ אנו מחויבים לעשות רצון מלכינו אלהינו. ב' למה היה לו להוכיח מקרא ד'הלא פרום לחמך לרעב' המחויבים אנחנו ליתן צדקה אף כשאנחנו בבחינת עבדים למקום, היה לו להוכיח דבר זה מקראי התורה, אשר בפרשה אחת כתיב 'אפס כי לא יהיה בך אביון' (שם ד), ובפרשה ב' כתיב 'כי לא יחדל אביון מקרב הארץ' (שם יא) ומוכרחין אנחנו לומר כמו שפירש"י שם, כאן בזמן שעושין רצונו של מקום, ונקראים בבחינת בנים. וכאן בזמן שאין עושין רצונו של מקום, ונקראים בבחינת עבדים. ועם כל זה ציוה השם הנכבד והנורא לפרנס את העניים, ולמה המציא לו פסוק מדברי קבלה.

אבל כפי הנראה עם מה שכבר ביארנו בנאמר על שבת תשובה, על מאמרים (כתובות סח) כל המעלים עינו מן הצדקה כאילו עובד עבודה זרה. דבאמת כל מי שיש לו אמונה ודביקות באמונת אומן אחד, יודע שהוא 'הנותן לך כח לעשות חיל' (דברים ח יח) ומתרגמין דיהיב ליה עצה למקניה נכסין, דהיינו שכל הסיבות והתנועות והפעולות נמשכות מאתו יתברך שמו. 'מרומם אף משפיל' (שמואל"א ב י) הכול כאשר גורה חכמתו ית"ש. וכל המאמין בוה יודע בודאי שכל מה שקנה עבד קנה רבו (פסחים פה), והוא מכל אשר יש לו, הכל של

בעל הרצון יתעלה וישתבח שמו הגדול והקדוש בעולמו, ואין ביכולת ביד שום נברא להיטיב או להרע לו מבלעדי רצון עילת העילות וסיבת כל הסיבות. והנה בודאי המעלים עין מן הצדקה, הוא לחשבו שסיבת חיותו הוא המעות והונו ורכושו אשר בידו, ומאמין שזה הוא אלהיו, אשר ייטיב לו בהעדיף הרבה מקיבוץ הון ועושר, וירע לו בהחסרו, ולזה אינו נותן צדקה, ובודאי הוא כאילו עובד עבודה זרה, כאשר מבואר באיך בדרוש שבת תשובה העבר.

והנה נובל לומר, דבודאי לא שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא על גוף הצדקה, למה ניתן צדקה, אחרי שאלהינו אינו זן ומפרנס את העניים, דגם הוא ידע שאין עלינו להשגח אם אלהינו אוהבם או שונאם, רק צריך לעשות כאשר ציונו אלהינו, רק היה ענין וויכוח עם רבי עקיבא היה על זה האופן, דהיינו מצות צדקה הוא אחד מעשר ליתן לעני, ובודאי כל המוסף מוספין לו, ועל אותה הוספה שאל אם אלהיכם אוהב עניים למה אינו זן ומפרנס, והיינו שאנחנו העשירים אשר בתינו מלאים כל טוב, צדיקים אהנו ומצאנו חן בעיני אלהים והשפיע לנו מטובו, אבל העניים המה רשעים משונאי השם, וא"כ אין להוסיף כלל על אחד מעשר ליתן להם, כי האל שונאם. והשיב לו רבי עקיבא אין מזה ראייה, דבאמת יכול להיות דהעניים המה צדיקים גמורים, ואנחנו העשירים רשעים, והקב"ה כרוב רחמיו אשר חפץ שלא ירח ממנו נדח' (שמואל"א ד יד) נתן לנו ממון הרבה כדי שניתן לעניים נוסף על אחד מעשר, כדי להנצל מדינה של גיהנום.

ובודאי השי"ת אוהב את העניים, כי המה מעושי רצונו, והיה ראוי שיוון ויפרנסן בעצמו, אך מצד מעשים הרעים שיש לעשירים שננצל מדינה של גיהנום, נתן לנו ממון הרבה, שנוון ונפרנס את העניים, וא"כ אין מפסוק התורה ראייה על קושיה טורנוסרופוס, דשם לא נאמר בתורה הוכחה כי אם בזמן שאין עושין רצונו ית"ש או 'לא יחדל אביון מקרב הארץ', אבל אין הוכחה אם העניים אין עושין רצונו של מקום א"כ אסור לנו להוסיף על מה שציוה השי"ת ליתן אחד מעשר. או העשירים אין עושין רצונו של מקום, ולמה 'לא יחדל אביון' כדי שננצל אנחנו מדינה של גיהנום. עד שהביא לו מקרא דישעיה הנביא 'הלא פרום לרעב לחמך' היינו אותו חלק ששואר ל'לחמך', אחר שהפרשת כרצון האל, שהוא אחד מעשר לעניים. 'ועניים מרודים תביא בית' דהיינו להיכן הולכין עניים וגוים ארנוניות ל'בית' עשירים. א"כ ע"כ העשירים הם שאין עושין רצונו של מקום, וציוה השי"ת להוסיף, דהיינו מ'לחמך' ליתן עוד לעניים כדי שננצל אנחנו מדינה של גיהנום.

¹זכרון דברים' מאמר לפ' קדושים מרבינו אלכסנדר סענדר מקאמרנא

תולדות ומשנת חייו של כ"ק אדמו"ר הגאון הקדוש רבינו אלכסנדר סענדר סאפרין זיע"א אב"ד ק"ק קאמרנא בעל הזכרון דברים' דרשות ושו"ת ראש שושילתא קדישא 'קאמרנא' כ"א מנחם אב תקע"ח

בין המאורות הגדולים שהנחילה החסידות לעם ישראל, מבהיק בזהר מיוחד המאור הגדול אשר מקרינה מזה למעלה ממאתיים שנה שושלת קדישא 'קאמרנא'. ראש שושלת בקודש היה כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבינו אלכסנדר סענדר סאפרין זיע"א אב"ד דק"ק קאמרנא בעל הזכרון דברים' דרשות ושו"ת. אביו של הגה"ק רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל סאפרין מקאמרנא זיע"א בעל ה'היכל הברכה' ו'זוהר חי' ועוד.

באלה הדברים כותב בנו יחידו בעל ה'היכל הברכה' בספרו 'מגילת סתרים', את גודל שורש נשמת אביו, וז"ל: **אבי נשמתו עדן, היה משורש הרמב"ם ז"ל, וגם היה קרוב לשורש הרא"ה והרשב"א ז"ל. והיה צדיק וחסידי וקדוש, לבו היה אש שורף לתורה ועבודה במסירות נפש. ונפטר בייחוד של מסירות נפש של רבי עקיבא מעשרה הרוגי מלכות. ועמוד אש נראה על קברו ערב שבת אחר חצות עד לב השמים, ובשעה שגופו היה מונח על המיטה, אמר לו הצדיק הרב מאוהעל [בעל ה'ישמח משה'], שיתפלל על גזירה לבטלה, ונזדעזעו שתי פעמים כמו בחיים, שכך היה דרכו, באימה ופחד, עכ"ל.**

שישים גיבורים סביב לה

בימים ההם לפני למעלה ממאתיים שנה, הייתה העיר לובלין מטרופלין של מלך, על שבת ההנהגה ישב רבינו הרה"ק רבי יעקב יצחק הורוויץ זיע"א הרבי מלובלין, החוזה מלובלין כפי שנקרא מאז ועד עתה בפי רבבות אלפי ישראל, אל ביתו אל חצר קדשו נסעו גדולי הדור בעלי מוחין ובעלי תריסין להתבשם מזיו קדושתו ואורו, הוא רבינו הגדול המעתיק וממשיך את אש להב שלהבת הנהגת החסידות, כפי שקיבל מרבו רבינו הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זיע"א בעל ה'ינועם אלימלך', שקיבל מרבו רבינו המגיד הגדול הרה"ק רבי דוב בער ממעזריטש זיע"א, והכול בא מהנהר הגדול היוצא מעדן להשקות את הגן, אשר לא נפסק ולא יפסק לעולם, מעיין המתגבר ועולה על גודשו, רבינו הקדוש אור שבעת הימים רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א.

חד מגדולי תלמידי החוזה מלובלין מן השישים הגיבורים סביב לה, היה אחד המיוחד בחבורה בעבודת החסידות ובעבודת הקודש, ש"ב רבינו הגאון הקדוש רבי אלכסנדר סענדר סאפרין מקאמרנא זיע"א, וכמים הפנים אל הפנים כן לב רבו עליו, ומסגל תלמידיו המובהרים היה, ויחד ליבנו במצות ועבדת את השם אלוהים בכל לבבך ובכל נפשך.

בית אביו

בבית רם ונשא נולד רבי אלכסנדר סנדר לאביו הצדיק הקדוש רבי יצחק אייזיק מכפר סאפרין זיע"א הסמוכה לעיר סאמבור שבגאליציע, רבי יצחק אייזיק היה מפורסם בשלושה מידות שעליהם העולם עומד, 'עמוד התורה' כשישב והגה יומם ולילה על התורה, וכל צרכי ביתו היה מוטל על משרת הבית וכל יומו היה פנוי לתורה, וגלה למקום תורה לערים הסמוכות אל עבר העיר סטרי בבית הגאון רבי אריה לייב העליר בעל ה'קצות החושן' זיע"א, או אל עבר העיר סאמבור אל בית האב"ד הגאון רבי יוסף משה מדארגטשין ולאחר הסתלקותו המשיך בבית בנו מ"מ האב"ד הגאון רבי יצחק חרין זיע"א. 'עמוד העבודה' כשהסתופף בצל הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק בעל ה'ינועם אלימלך' ולאחר הסתלקותו בבית מ"מ הרה"ק רבי יעקב יצחק הורוויץ החוזה מלובלין. ועל כלנה היה 'מידת החסד' שלו, ביתו הייתה פתוח לרוחה לכל עובר ושב, לא היה סעודת פת שחרית בימי חול פשוט שלא היה מסובים בו פחות מארבעים

בהיותו עלם נסע עם אביו הרה"ק רבי סענדר על גולה אחת, וכשהביט על פני אביו התבונן כי עינו אחת עמוקה מאד הרבה יותר מחברתה, ושאל אותו להגיד לו סיבת הדבר אם הוא מתולדה או נתהווה ע"י איזה חולי. וסיפר לו כי אביו הרה"ק רבי יצחק אייזיק מכפר סאפרין היה דרכו בקודש לנסוע בכל יום לעיר סאמבור להתראות פנים עם האב"ד דשם הגה"ק רבי משה מדארגטשין בעמח"ס 'מגיד משנה' על 'משנת חסידים', וכל כך היו מקושרים בלולאות אהבה, עד שכאשר לא היה יכול רבי אייזיק לבוא העירה ע"י איזה סיבה, שלח מרכבת העירה והרב הנ"ל נסע אליו לכפר סאפרין. פעם אחת בהיות הרב בעל מגיד משנה בבית רבי אייזיק, ורבי סענדר היה אז עלם קטן ולמד בחדר, ועפ"י איזה סיבה נתרגז עליו המלמד ויקח גמרא והכה על ראשו עם המנעול של הספר ונתלש עינו אחת מן הגידים ויצא לחוץ, והעין היה תולה רק על הגידים, ונעשה רעש גדול, ותרץ אמו של רבי סענדר להרה"ק בעל מגיד משנה, ותספר לו את כל אשר עשה המלמד לבנה העלם, ויאמר הרה"ק כי עתה יהא מוכרח להישאר שם עוד לילה אחת והוא מבטיח לה כי הילד ישוב לאיתנו וכל רעה אליו לא תאוונה. בבוקר אחר התפילה, בעוד היה מעוטף בטלית ותפילין, ציוה להביא לפניו את הילד ולקח אותו תחת הטלית, והוא היה יושב על כסא ואמר תפילות ותחנונים, פתאום אמר הרה"ק: סענדרל מה תחפץ, כי העין יכנס לתוך הבני מעיים, הלא כבר נכנס העין, וזה נס שזכרתי כעת, כי אז היה נכנס העין עמוק עמוק בתוך הראש, ומאז נשאר העין עמוק יותר מחברתה, עכ"ל.

קדוש יעקב

בגלילות העיר טארניגאד שכן לו כפר קטן ובו הארענדע, שהיה מוחזק בידי חד משרפי מעלה מצדיקים הנסתרים ואנשי סוד של מרנן רבינו אור שבעת הימים רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א, הי"ה הרה"ק רבי יעקב קאפיל מליקווע זיע"א, שאמרו עליו צדיקי דורו שעברו ע"י ביתו שמקירות ביתו מריחים ריח גן עדן ראה ריח בני כריח השדה, בניו ונכדיו אחריו היו מגדולי מנהיגי החסידות בדורם, הוא היה אביו של הרבנית מאטיל ע"ה אשת הרה"ק רבי אברהם אליעזר הלוי איש הורוויץ אבי רבינו החוזה מלובלין זיע"א, ואביו של הרה"ק רבי ישראל מאירילוס אבי הרה"ק רבי שמעון מיערסלוב זיע"א, בבית רם ונישא זו בבית חתנו הרה"ק רבי יעקב משה זיע"א נלקח רבי אלכסנדר סענדר לחתן לבתו הרבנית מרת חנה ע"ה, וכך היה רבי

וחמישים עניים, עד שהעיד עליו בנו רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א, שאם לא היה מזדמן לו עני בסעודתו לא היה אוכל וישב בתענית עד שזכה שבא עני בצל קורתו.

מפורסמת הייתה אשתו הרבנית הצדקנית מרת הינדא ע"ה, אשר דאגה לחינוך ילדיה במסירות נפש, ומשנות נעוריהם חינכה אותם לקום בבית ה' בלילות, ובכל לילה ולילה בהגיע חצות הלילה, העירה את בניה לקונן על גלות ישראל וצער השכינה, והרגל נעשה טבע שבניה ונכדיה היו מפורסמים בתיקון חצות הלילה שערכו, ומסופר שבערוב ימיהם התאונן רבי יצחק אייזיק ואמר אל אשתו: הנה אנחנו הולכים ומזקינים ובידינו אין כל מאומה במה לקדם המלך ה' צבאות ליום פקודה כי יבוא, ענתה לו ואמרה: **במסל"ה נעלה** (במדבר כ יט) בחמשה בנינו ארזים אשר נטענו בישראל הרמזים בר"ת במסל"ה, הלא הם הרה"ק רבי בעריש מזידיטשוב, רבי משה מסאמבור, רבי סענדר מקאמרנא, רבי לייפא מסאמבור, רבי הירש מזידיטשוב.

ויזרה השמש

לערך שנת תק"ל נולד רבי אלכסנדר סענדר ונקרא שמו בישראל על שם זקינו אביר היחס נכד בעל התוספת יום טוב הרה"ק רבי אלכסנדר סענדר מכפר סטעבניק הסמוכה לדרהביטש (אבי רבי צבי אבי אביו רבי יצחק אייזיק), שהיה ביתו פתוח לרווחה והיה ביתו בית וועד לחכמים והרבה תלמידי חכמים באו אצלו אל ביתו לשאוף אור צח ומוח צלול ללמוד התורה.

מילדותו היה הנער אלכסנדר סענדר הוגה יומם ולילה ועוסק בתורה, בוצין בוצין מקטפיה ידיע גודל עיונו ובקיאיותו והתמדתו בתורה ביגיעה עצומה מאוד, וכה כותב בנו בעל ה'היכל הברכה' בהקדמת 'זכרון דברים' על גודל לימודו של אביו בימי נעוריו, וז"ל: **ואמר לי בפיו הקדוש, כי בהיותו בר שבע, היה שגור על פיו תלת בבי קמא מציעא בתרא עם השיטות עד השולחן ערוך ומפרשייו.**

בספר 'זכות ישראל' להרה"ח רבי ישראל בערעגר מחשובי חסידי קאמרנא (מערכת עשר עטרות תנינא כתי"ס), כותב בזה"ל: כתב לי ידי"נ הרה"ג איש האשכולות בנשיק מו"ה אברהם איטניגא מדוקלא שיחי, סח לי זקן אחד הרב צבי אלימלך טייכער מקראקא, ששמע מפ"ק הרה"ק מוהרי"א מיקאמרנא שסיפר לו, כי פעם אחת

אלכסנדר סענדר בן דודם הראשון וקרוב משפחתם של הני תרי צדיקי ומנהיגי הדור.

וכתב הגה"ק רבי אליעזר צבי מקאמרנא זיע"א, בפירושו 'זקן ביתו' על אבות (פ"א מ"ד אופן י"ג), וז"ל: **וכן זקיני הגאון הגדול צדיק נשגב ר' קאפיל זלה"ה מליקווע היה ג"כ מתנהג במדה זו, ועוד יותר ידוע המעשה לכל, לזה זכה שיצא ממנו כמה דורות צדיקי הדור וכו', ע"ש.**

וסיפר רבינו הגה"ק רבי חיים יעקב מקאמרנא זיע"א בעל ה'פירי חיים', המעשה הידוע: פעם אחת הסית כומר הכפר נגד רבי קאפיל, לבל יהי שום גוי לקנות ממנו השכר שהיה חמץ גמור בערב פסח, כשהגיע זמן הביעור והגוי הקבוע לא הגיע כדרכו הלך רבי קאפיל לחפש לו גוי אחר מהכפר, וכשראה רבי קאפיל שכל הגוים משתמטים מלפניו הבין שיד הכומר בדבר, וקיבל עליו דין שמים באהבה, ופתח את בית המרזח והפקיר את חמצו כדת וכדין, ונכנס לחוג את חג הפסח בדיצה בתוך העיר הגדולה טארניגאד הסמוכה, במשך כל שמונת ימי החג לא נראו על פניו שום סימני דאגה, אלא להפך היה שמח יותר על שזכה לקיים מצות הבורא יתברך בשלמות וכדבעי, למחרת הפסח ורבי קאפיל שם פעמיו חזרה אל בית המרזח, מה נדהמו לשמוע מפי גויי העיר שכאשר עזב את העיר ורצו האספסוף לשלוח ידם בנכסיו, באו סיעת קוזאקין וחרבם שלופה בידם, ושמרו את בית המרזח בכל שמונה ימי החג, מתחילה לא רצה רבי קאפיל ליהנות מנכסיו, ואחר ששאל שאלת חכם לרבה של טארניגאד התיר לו שבלי שום פקפוק מותר לו להשתמש בזה.

ובתורתו יהגה יומם ולי'ה

מתמיד עצום היה רבי אלכסנדר סענדר וכשהתחיל ללמוד ולהתעמק בסוגיא בגמרא ומפרשי הגה בו בכל כוחו ובכל נפשו, והגה בו כמה וכמה ימים ולילות בלי הפסק עד שנפרשה לו הסוגיא ברורה כשמלה, וזה לשון בנו בעל ה'היכל הברכה' בהקדמתו 'זכרון דברים', וז"ל: **כך היה דרך למודו, כפי אשר ראתה עיני ולא זו, ללמוד רוב היום בטלית ותפילין, וללמוד מקודם שיטות הגמרא על סדר הש"ס, ואח"כ הרי"ף והרא"ש, והרמב"ם בספר היד החזקה עם כל נושאי כליו, ואח"כ הטור והרב בית יוסף, והשולחן ערוך עם נושאי כליו, והיה מברר בפיו והוגה בתורה, ואומר זה שיטת רבינו שלמה [רש"י], וזה שיטת רבינו יעקב תם, וזה שיטת רבינו יצחק אלפסי, וזה שיטת רבינו משה בן מימון, וזה שיטת רבינו אברהם בן דוד, וזה שיטת רבינו יעקב בעל הטורים, וזה שיטת רבינו יוסף קארו, וזה שיטת רבינו משה איסרליש, עד שיטת רבינו דוד הלוי [הט"ז] ושיטת רבינו שבתי כהן [הש"ך]. והיה חוזר כמה פעמים עד שבירר הלכה כסולת לקשט השכינה תורה לשמה, ומימיו לא אמר ראשי תיבות, אלא בפה מלא רבינו שלמה, רבינו משה בר מימון וכיוצא, עד שנתדבק נפש בנפש ביחודים, עם שורש נשמותיהם, לעשות יחד הקדוש. והיה פניו מאירות מאור התורה באור השמש, כמבואר במדרש (זהר חדש בראשית י:): **'רבי יוחנן כד הוה לעי באורייתא הוה אנפמי זהירין כזוהרא דשמשא, פגע ביה רבי אסי, אמר ליה,****

חמא אנפך זהירין כזוהרא דשמשא, אמר ליה, שמעתתא דנהירין לי, עכ"ל המדרש. כל זה היה לאבי לטעום מאורו לקשט השכינה, בבירור הלכה ושיטות, כל אחד כסולת נקיה, והיה פום ממלל רברבן בהבל הקדוש, בחיות אלהות, באור ומתיקות התורה, עד שהיה שוכח ארבע וחמשה ימים מלטעום טעם אוכל ומשקה.

וממשיך וכותב שבמשך שנות חייו הקצרים עלי אדמות ארבעים ושמונה שנה, הספיק ללמוד שבעה פעמים כל הש"ס לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, וז"ל: **ואמר לי שברוך הנ"ל למד וחזר שבעה פעמים כל הש"ס עם כל השיטות.**

בספר הקדוש 'נתיב מצותיך' (שביל התורה שביל הראשון) כותב בנו בתוך הדברים, אחרי שמבאר סדר הנהגת האדם בלימוד התורה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, וז"ל: **וכן היה נוהג אדוני אבי הגאון הצדיק, שהיה לומד ש"ס עם כל מפרשי הש"ס, תוספות ורשב"א ורי"ף ורי"ן ורא"ש, לא הניח דבר קטן וגדול, עד השולחן ערוך עם נושאי כליו, והיה טוחן מלין דאורייתא, ומברר זהו שיטת התוספות, ובירר כל השיטות להלכה ברורה סלת נקיה, עד שהיה נפשו שבעה, ופניו מלהטות מאור התורה, ולמד רוב היום בטלית ותפילין מאירין, עד שמרוב אור התורה, ומתיקות נשכח ממנו כמה ימים מלאכול.**

ומוסיף שם על דרך לימודו, וז"ל: **ומימיו לא השים פניו ועיניו על איזה דקדוקי עניות, ולא השים עינו לחדש פשטים ופלפולים, אלא לשבוע נפש מסלת דאורייתא, הלכה נקיה וברורה, ומרוב בקיאות, ממילא נתחדש לו עניינים נפלאים ונוראים בשיטות עמוקות הפלא ופלא.**

מצבת קרשו של רבינו

תורה מתוך הדחק

עני ואביון היה רבי אלכסנדר סענדר, הפרוטה לא היה מצויה בכיסו ולחם לאכול ובגד ללבוש לא היה בביתו, חיי צר ודוחק היה חיו אעפ"כ לא מש מאהלה של תורה, יומם ולילה לא ישבתו, והיה צם

משבת לשבת ומשחיר שיניו ממש, ויפה המליץ עליו בנו בעל ה'היכל הברכה' בספרו 'נוצר חסד' על אבות (פ"ג מ"א) שדברי התנא עקביא בן מהללאל 'לאן אתה הולך' לא מש מגד עיניו כל ימיו, וכל חיי ותענוגי עולם הזה היה שווה אצלו כקליפת השום ממש, וז"ל: ולזה התנא בא לומר לו לצדיק, שישמח לבו וינהיר נשמתא, ולאן אתה הולך, למקום שעשוע נשמות עדן גן אלוקים, ולא תחוש כלל ליסורין שיש לך בעולם הקצר, שמח בחלקך, **וכן שמעתי מאבי הקדוש מוהר"ר אלכסנדר זצ"ל, ואני הייתי ילד קטן, והיה שני ימים שלא היה לנו פת לחם, והוא היה עוסק בתורה ופניו בוערות כמראה הלפידים, ואחר כך נכנס לבני ביתו וראה צערם, אמר, בני עס איז דייך נישט איבער זיבציג יאר, [בני הרי זה לא נמשך אחרי שבעים שנות חיינו], כי הצדיק המתייסר בעניו ועוני, נשמתו נהירא כאור השמש, וכשמרגיש בהרגש היסורין, ומתיירא שלא יבטלוהו מדביקות נשמתו, משמחת לו בחלקו אשר צפון לו.**

בנו בעל ה'היכל הברכה' בהקדמתו על הספר 'זכרון דברים' כותב ביתר הרחבה על דרך לימודו של אביו מתוך עוני ודחוק ובצער גדול להמית עצמו על דברי תורה ולהרגיש טעם מיתה וקבורה בכל רגע ורגע בכל יום ויום, וז"ל: פעם אחת אמרה אמי לתלמידו, שלמד כל חכמתו ממנו, הוא ניהו הרב הגאון איש אלוקים בוצינא קדישא יודא צבי אב"ד דק"ק ראזדיל, יודא בני, הרי דודך ורבך לא אכל ולא טעם שום דבר מיום שבת קודש עד היום יום חמישי, והלך אליו ואמר לו, והשיב לו: בני חביבי תאמין לי, שמרוב תשוקת התורה אינני מרגיש כלל וכלל, בודאי אילו היה לי שום הרגש חסרון אוכל ורעבון, לא הייתי עטוף ברעב, שהוא גורם ביטול תורה וחלישות.

והעיד בנו שם: **וכמה פעמים ראיתי זה כשהיה עוסק בשיטה עמוקה, מקוואות וכיוצא, היה שלשה ימים ושלשה לילות שלא טעם, ופניו היו מאירין, וכל ימיו היה חי בדוחק פרנסה ולא הרגיש.**

ועוד בא בכתובים שנית על גדלות רבינו, בספר הקדוש 'נתיב מצותיך' (שביל התורה שביל הראשון) שכתב בזה הלשון: פעם אחת למד מקוואות, ראשונים ואחרונים, עם מרן הרב בית יוסף ושולחן ערוך, ולא אכל מיום השבת עד יום החמישי, ונכנס אצלו תלמידו האהוב ידיד נפשנו הרב הגאון הצדיק מפורסם מוהר"ר יודא צבי שהיה אב"ד בק"ק ראזדיל, ואמר לו, רבינו מה זה שלא אכל אדוני מיום שבת, והשיב לו, בני חביבי, תאמין לי בודאי, אם הרגשתי שלא אכלתי לא הייתי עושה זאת, אבל מרוב אור התורה שבעה נפשי, ולא הרגשתי ולא ידעתי כלל אם אכלתי או לא.

גילוי אליהו

פנים בפנים בלבוש ובגוף הגשמי היה אליהו הנביא מתגלה לרבי אלכסנדר סענדר תמידין כסדרן, וכה כותב בנו בעל ה'היכל הברכה' בספרו 'מגילת סתרים', בזה הלשון: פעם אחת, לא היה לי לאכול יותר ממעת לעת, ואבי הלך אנה ואנה בטלית ותפילין, ופניו בוערות כאש בלימוד שיטה אחת עמוקה, וקרא אותי אצלו, ולמד איתי שיטת

יתני שילא, שלוש מדות בנערה' (כתובות מד:): בפשט ובסוד, והייתי קרוב לבולמוס, ואמר לי אבי: לך אל השכינה, ותקח לך לאכול. והייתי מתמיה מאוד, שידעתי שאותה שכינה לא נתן לי אף על משכון טוב, אך האמנתי בו, והלכתי שמה, ועמדתי על הפתח, וישב שם גוי אחד, ואמר לי: בני, רוצה אתה לחם וי"ש, ונתן לי הכל, וכל הרואה היה מתמיה מאוד, ואני מגודל רעבון לא היה לי פנאי להשכיל מה זאת, ואחר כך אמר לי אבי: **ראה בני גדול עוונותיך, שלא זכית לראות את אליהו, אלא בלבוש כזה.**

ובהקדמת בנו בעל ה'היכל הברכה' על ספר 'זכרון דברים', מביא בשנית המעשה הנורא הזה שלמד עמו שיטת שלוש מדות בנערה, כשהיה קרוב לעוני וצער, ובדרך נס ע"י אליהו הנביא זכור לטוב שנתגלה לו פנים בפנים היה לו לאכול להשיב נפשו, וזה לשון קדשו: פעם אחת היה כל כך דוחק, עד שאני שהייתי קטן לא היה לי מעט פת לטעום קרוב לשני ימים, וביום השני למד עמי לפקח צערי 'שלוש מדות בנערה' (כתובת מד:): ואח"כ למד עמי בדרך פנימי על פי מרן דרך האר"י, ונחלשתי מאוד ובדרך נס הזדמן לי פת לאכול, ובני ביתו עטופים ברעב, ונכנס לחדרם ואמר להם בנותי קינדערליך, עס איז נישט איבער זיבציג יאהר, ואת פניו ראיתי שהיה הולך אנה ואנה, וחזר על שיטת השי"ס ופניו מאירין באור עליון.

בכל לבבך

בוער באש להב שלהבת י-ה היה רבי אלכסנדר סענדר, כל מצוה ומצוה שהיה עושה היה עושה בדחילו ורחימו גדולה עד למאוד, כל גופו רמ"ח אבריו וש"ס"ה גידיו היו כולם חטיבה אחת בעת שעשה מצות השם, בפרט כשהגיע עת מצות עשה שהזמן גרמא מצות אכילת כזית מצה בליל פסח מצות שופר בראש השנה מצות לולב ואתרוג בחג הסוכות, היה כל כולו חטיבת אחת לעשות רצונך אלוקי חפצתי, מובא בספר 'זכות ישראל' להרה"ח רבי ישראל בערגער מחסידי קאמרנא (מערכת עשר קדושות), וזה לשונו: הרב הגה"ק מוה"ר יוסף מאיר שליט"א מספינקא (בעל האמרי יוסף זצ"ל) כתב לי, **כי הרה"ק רבי אלכסנדר סענדר מקאמרנא אמר, שאפילו העקבים שלו מרגישין על הסדר של פסח, הקדושה מאכילת מצות מצוה.**

וכעין זה מביא נכדו הגאון הקדוש רבי אליעזר **צבי מקאמרנא** זיע"א בעל ה'דמשק אליעזר', בפירושו 'בן ביתי' על תהילים, שאמר עליו אחיו בעל ה'צבי לצדיק' מזידיטשוב על עבודת הקדוש של אחיו בדחילו ורחימו בקיום המצוות, וזה לשון קדשו: 'נר לרגלי דבריך ואור לנתיבותי' (תהילים קיט קה). לזה אמר כאן נר שהוא המצות שעושין ישראל קדושים, בקשתי ושאלתי מאת השי"ת לרגלי דבריך, כלומר כמו שאמר דודי רבינו צבי זלה"ה מזידיטשוב לאאמו"ר זלה"ה (רבינו הקדוש בעל ה'היכל הברכה'), **אחי שהוא אביך** (רבינו הקדוש בעל ה'זכרון דברים'), **כשהוא עושה איזה מצוה, אפילו הרגלים שלו מרגישין חיות רוחני מהמצוה**, וזהו 'נר' שהוא מצוה, 'לרגלי דבריך', כשאני מזכיר הברכה של מצוה, אפילו רגלי גם כן מרגישין חיות רוחני של המצוה, 'ואור' ר"ל ועי"ז אור של התורה, היה תיקון 'לנתיבותי' ליסוד ברית

בשרו הרה"ק רבי **יעקב יצחק החוזה מלובלין** זיע"א, חדשים לבקרים בכל עת מצוה, נדד רגליו אל עבר העיר לובלינה, ליהנות מזיו תוארו והשפעת צדיק הדור, לדעת המעשה אשר ישון בדרך התורה והעבודה והיראה המסורה לנו ע"י רועי ישראל מדור דור, בשנותיו האחרונים לקח עמו את בנו הקטן בעל ה'היכל הברכה' עמו לובלינה, אפילו שהיה ילד קט כבן שש כיון שהגיע לגיל חינוך, חינכו בדביקות הצדיקים ובהסתכלות על עבודת קודשם וליהנות מזיו אור שמשם הזורח למרחוק.

בספרו 'זכרון דברים' מביא רבי אלכסנדר סענדר עשרות מאמרים ודברי אלוקים חיים ששמע מפה קודש רבו מלובלין, ועל פי הקדמות רבו מאר דרושים ארוכים הנחמדים מזהב ומפז בדרכי המוסר ועבודה לעורר הלבבות, מה שדרש ברבים בשבתות דריגלי ובמועדים וימים טובים, חלק פעמים מביא את רבו כשהוא עוד בחיים וחלק לאחר הסתלקותו, ועיין במאמר עשרה מאמרות שמביא שם שהתווכח עם רבו והודה לו על זה, ע"ש. ועוד זאת שרבו גילה לו מנהגים שינהג מה שלא גילה לשאר תלמידיו, ואחד מהם הוא מנהג ההקפות, שמביא רבינו בסוף ספרו וז"ל: **מה שגילה לי מורי הקדוש מוה"ר יעקב יצחק מלובלין, וצוה לי לאמור בשמיני עצרת, וזה לשון [מורי] והקפות יעשה על פי סדר המקובל בידינו וכו'.** וכן הוא המנהג עד היום אצל רבותינו הקדושים מקאמרנא זיע"א, ולהבחל"ח אצל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

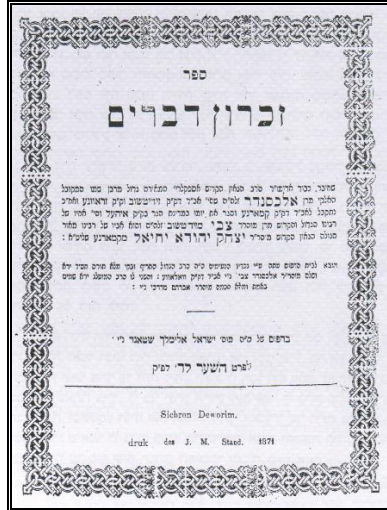
אין איתנו ידוע כמה וכמה פעמים זכה רבינו לנדוד עד לובלין, מטרופלינה של חסידות בימים ההם, אבל מה שידוע לנו הוא ארבעה פעמים שנמסר לנו ע"י בנו בעל ה'היכל הברכה'. **פעם הראשונה:** היה בעת שלא זכה עוד רבינו בבן זכר ואז הפציר ברבו שיזכה לבן זכר, וזה לשון בנו ב'מגילת סתרים', וכשהיה אבי הצדיק, אצל מורינו ורבינו הקדוש האלוקי ישראל מלובלין, ויצצר בו, שיבקש עליו רחמים שיהיה לו בן זכר, והשיב לו: שבהכרח אם אגזור שיהיה לך בן זכר כן יהיה, אבל לא תאריך ימים, כי לא יהיה לכם ישיבה אחת בעולם, וקיבל אבי על עצמו ומסר לו ייחוד שם אחד נורא ושמות קדושים לכון בעת היחוד שיוריד את נשמתו.

פעם השנייה: היה בעת שהלך אליו בליל הסדר, וזה לשון בנו: ואני זכיתי לראותו [את החוזה מלובלין] בחג הפסח, כשהייתי בר שית, נסעתי עם אבי לחוג חג הפסח אצלו, וראיתי כמה עניינים נפלאים של רוח הקודש, מדריגות גבוהות ורמות, ועבודתו הנפלאה במסירות נפש, אש שלהבה להבת.

פעם השלישית: מביא רבינו בעל ה'היכל הברכה' בהקדמת החומש: כשהייתי בלובלין, עם אבי זצ"ל ילד בן תשע הייתי, וראיתי פניו כלפידים, ובעת שפתח הדלת לומר 'כגוונא' ראיתי אש מלהטת על ראשו ואור נפלא.

פעם הרביעית: היה בעת ששהו האב והבן יחד בשנתו האחרונה לחי עולם של הרבי מלובלין על חג החנוכה, בו אור הגנוז לצדיקים מתגלה לכל המסתופפים בצילם, בעת ההיא המליץ הרבי מלובלין לתלמידו הרה"ק רבי אברהם מרדכי

קודש שלי, עכ"ל"ק. ובהקדמת בנו בעל ה'היכל הברכה' על ספר 'זכרון דברים', מתאר המדות הטובות שהיה לו לאביו הקדוש, וזה לשון קדשו: **והיה מלא חסידות וענוה יתירה, שפל בעיניו ונבזה, ויראה ואהבה בתפילה בוער כאש, וכל מדות טובות היה בו, מימי לא ראיתי אצלו שום כעס, והיה שפל וסבלן ליסבול חירופין, ושוקת בלב טהור, וראיתי בו מדרגות רמות ורוח הקודש.**

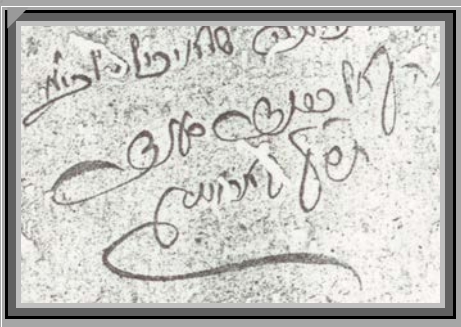
שער הספר 'זכרון דברים' דפוס ראשון דרך הממועצ

אע"פ שהיה מסגף עצמו וכמעט שלא אכל, כל כולו לא היה קשור כלל לתענוגי עולם הזה ולהבליו, מ"מ הלך בדרך הממוצע ולא מתח את החבל בשני הראשים, וזה אשר כותב בנו בעל ה'היכל הברכה': בספרו 'נוצר חסד' על אבות, וזה לשון קדשו: או יאמר כדעת הרמב"ם מובא במדרש שמואל, שלא יהיה נעור יותר מדאי ונמצא כל ימיו בשינה, כי מי שרוצה לעבוד השם יתברך בדביקות, ואור אלוקי, ושמחה ורצון, צריך שיהיה מוחו ברור וזך וצלול, וגופו חי, ואם הוא נעור הרבה, סימן שאין לו חיות ומוחו עכור, **וכן אמר אבי הצדיק מוה"ר אלכסנדר זצ"ל** לאיש אחד שהיה מייגע עצמו להיות טוב ולא ישן, אמר לו: **מוטב לך שתהיה שני שעות בן אדם, ולא עשרה שעות סוס נושא בעול, ותישן כל ימי חיידך, כי הנעירה יותר מדאי מזיק מאוד.**

ונכון לצייץ כאן מה שמובא בכתבי רבי **משה מינדער** ז"ל (לקוטי יקרים אות כא), שכידוע רבי אלכסנדר סענדר היה מתענה משבת לשבת, ושלח אחיו רבי צבי הירש מזידיטשוב בעל ה'צבי לצדיק' ע"י חתנו רבי יודא צבי אב"ד ראזדיל, שהיה תלמידו של דודו רבי אלכסנדר סענדר, באמצע השבוע ביום רביעי, להזכירו שיבוא לביתו לאכול, ואמר לו רבו רבי אלכסנדר סענדר: **מיין קינד איך וועל דיך לערינען פאסטיון, אז מען פאסט אין מען איז הונגריג, הייסט ניט גיפאסט, (שאם צמים ומרגישים רעבון אינו נקרא צום).** אלו הדברים ראוי למי שאמרם, שדרכו בקודש היה לסגף אבל ח"ו שלא ימעט כי הוא זה מעבודת התפילה ולימוד התורה, וכל סיגופיו היה בגלל שהיה מופשט מכל הבלי העולם, וכלל לא הרגיש רעבון וצימאון כלל וכלל.

לובלין

דבוק ומקושר היה בכל ימיו נפשו בצל שאר

התימת יד קדשו בהיותו רב בזראוונא

יושב על מדין

שמעו הגדול של רבי אלכסנדר סענדר תורתו וחסידותו פקע בכל הגליל, ובגיל צעיר נתקבל לרב ויושב על מדין בישראל, מתחילה נתקבל לאב"ד העיר זידיטשוב, ומשם נתקבל לאב"ד העיר זראוונא, ומשם נתקבל לערך שנת תקע"ב לרב ואב"ד העיר הגדולה קאמרנא, על שמו נקרא עד סוף ימיו רב ואב"ד קאמרנא, ובניו אחריו החזיקו ברבנות ובהנהגת העיר עד לחורבנה הגדול.

בכל עיר ועיר שבו כיהן רבינו הקים את ישיבתו בעיר והעמיד תלמידים הרבה, בין תלמידיו הגדולים כנ"ל היה הרה"ק רבי יודא צבי אב"ד ראזדיל בעל ה'דעת קדושים', בן אחיו הרה"ק רבי משה מסאמבור בעל ה'תפלה למשה', וחתן אחיו הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב בעל ה'צבי לצדיק'.

גם בנו יחידו בעל ה'היכל הברכה' היה מתלמידיו, אע"פ שהיה צעיר לימים לקחו האב תחת חסותו כאחד מבני הישיבה, וכן כותב בעל ה'דמשק אליעזר' בהקדמת 'זוהר חי': **ואא"ז זצ"ל נסע עם אבי לביתו לעיר זראוונא, וכשבא לבית מיד חשקה נפשו מאוד ללמוד תיקוני זוהר וכתבי האר"י זלה"ה, וביקש מאביו אא"ז זצ"ל שילמוד עמו ואמר לו, אבי אבי נפשי חשקה עד כלות הנפש, שאתה תלמד עמי סודות התורה, מיד התחיל ללמוד עמו תיקוני זוהר, כי אא"ז זצ"ל ידע שיש לו נשמה גדולה, ואמר בודאי בלי ספק הנשמה הגדולה שלו חשקה כל כך ללמוד סודות התורה, וכך היה שלמד עמו עד שנים עשר שנים רצופים נגלה ונסתר. וכע"ז כותב בנו בעל ה'היכל הברכה' בהקדמת ה'זכרון דברים': **כי כשהייתי כבר שית בערה בי אש קודש לחכמת הזוהר ומרן האר"י ולמדתי בהסתר, וכל דבר הקשה הבאתי אצלו ולמד עמי, ומסר לי כל הכללים לזה החכמה, וצוה עלי כמה הנהגות.****

בספרו 'זכרון דברים' שהוא דרשותיו שדרש בערים מכוון שבתו להנהיג את עדת בני ישראל, ביומא דפגרא ובשבתות דריגלי, שבת הגדול ושבת תשובה, משם נראה דמותו הגדולה בהנהגת העיר כשדורש להם בדברי מוסר והתעוררות, בענייני בין אדם לחבירו ובין אדם למקום, וכן תקנות והלכות נחוצות וגדרים וסיגים, לדעת המעשה אשר יעשון והדרך אשר ילכו בה, מתוך העלים המועטים שנשארו לפליטה מספרו הגדול מוציאים אנו דרשה במאמר ח' בספרו 'זכרון דברים', בענין תקנות שהנהיג באחת מערי רבנותו, המתחיל: ואחרי הדברים הנ"ל הודעתי לעם ה' המעשה אשר יעשון, כותב רבינו ג' הלכות לעם ה' שהיה פרוץ אז בעיר, והוא א. מכירת משקים בשבת של ישראל ע"י

וכדרכו לקח עמו את בנו יחידו בעל ה'היכל הברכה' לחנכו במצות דיבוק בצדיקים ובדרכיו, בספר הקדוש 'היכל הברכה' (פרשת דברים דף טו:). מביא מה ששמעו מפה קדשו דברי אלוקים חיים, וזה לשון קדשו: 'רפאים יחשבו אף הם כענקים והמואבים יקראו להם אמיס' (דברים ב יא) **כמו ששמעתי מאת הצדיק רבי זאב וואלף בן הקדוש המגיד רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב, רפאים הם הצדיקים רופאי הנפשות והם סוד רפאים, יחשבו אף הם אף וכעס שלהם יחשב י'ענקים, כד"א (דברים טו יד) הענק תעניק לו, שהצדיקים על ידי כעס שלהם לשם שמים ממתיקין כל הדינים ונמשך שפע וברכה, י'המואבים' שאין להם הכרע של הדעת ואין להם מוח בקדקדם, י'קראו להם אמיס' כעסנים, שאין להם מוח להבין שכל דברי הצדיק עושה רשימות גדולות להמתיק כל הדינים, עד כאן דברי קדשו שאמר בעת היותו במרחץ סמוך לעירו והייתי אצלו עם אבי זצ"ל על שבת קודש דברים.**

כשהרה"ק רבי יצחק חריף אב"ד סאמבור ידד אביו רבי יצחק אייזיק מכפר ספרין זיע"א כנ"ל, הגיע סביבות עירו לשמש כסנדק בברית מילה, הלך גם כן אליו רבי אלכסנדר סענדר וכדרכו לקח עמו בנו יחידו לחנכו ולהחכימו, כמובא בהסכמת בנו ה'היכל הברכה' לשו"ת 'זרע יצחק' להגאון רבי אברהם מאליינאב בן הגאון רבי יצחק חריף זצ"ל, בתוך דבריו כותב: **ואני כשהייתי ילד קטן בן עשרה שנים, הייתי עם אבי זצ"ל על ברית מילה, והיה שם הגאון החריף מו"ה יצחק שהיה אבד"ק סאמבור, וראיתי תוארו כמלאך אלוקים, ופניו אנפי שכינתא נהירין באור זך מופלא, וכל זה שהלימוד שלהם בחריפות וגאונות, היה בדביקות השיכנה, וזיכון החומר, ובקדושה גדולה.**

תלמיד חבר היה עם אחיו הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זצ"ל בעל ה'צבי לצדיק', רבינו מביא בספרו 'זכרון דברים' כמה פעמים ממה ששמע מאחיו, ובאחד הפעמים במאמר לסוכות, כתב: **ואחי מורי הקדוש בעשר מיני קדושות מוהר"ץ זלה"ה, ביאר מאמר הלז כפי תוקף קדושתו ועוצם בינתו, והתפשטות דבריו עד רום שמי המעלות, ע"ש. וכן אחיו מביאו בספרו 'צבי לצדיק' (עטרת צבי) על הזוהר את אחיו רבי אלכסנדר סנדר בפרשת אמור: והנה אחי הרב החסיד מוה"ר אלכסנדר מקאמרנא שאלני בעץ חיים וכו', ע"ש.**

כמו"כ קיבל הרבה מרועי החסידות בימיו, כגון מהרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זיע"א, כמובא בספר 'שלחן הטהור' (סימן קעו סק"א) וימעשה אורג' (ברכות פ"ו מ"ה) פסק דין בענין ברכות הנהנין לגבי ברכות הפירות והקומפוט הבאין בתוך הסעודה ולפת הפת בכל פרטיו, ומסיים: **וכן פסק אבי הגאון, משם רבי הקדוש מלובלין, שקיבל מפי רבן של ישראל מורינו הרב רבי שמואל שמעלקי מניקלשבורג.**

וכן מביא בספרו (מאמר מרע"ה) מה ששמע מהרה"ק רבי שמעון אשכנזי מדאברמיל זיע"א בעל ה'נחלת שמעון' עה"ת, מתלמידי רבו וש"ב החוזה מלובלין זיע"א, וז"ל: **שמעתי אחד קדוש מדבר, הוא הרב הגדול מוה' שמעון אשכנזי מדאברמיל.**

מפינטשוב זיע"א לקחת לו לחתן לבתו את בנו יחידו של תלמידו רבי אלכסנדר סענדר ה"ה רבי יצחק אייזיק בעל ה'היכל הברכה', ובסימן טוב ובמזל טוב נחגגה שמחת האירוסין בחצר הקודש בבית הרבי מלובלין, ביום ג' שבעה ימים לירח טבת שנת תקע"ה, כשעל שטר התנאים חתומים גדולי תלמידי הרבי מלובלין, כראוי לשמחה הגדולה בבית שנים מגדולי תלמידיו שהשתדכו ביניהם.

החוזה מלובלין התבטא על רבינו שהוא אחד מהלוי צדיקים שבדור כמו שכותב בנו בהקדמת החומש 'היכל הברכה': **אבי הגאון הקדוש מו"ה אלכסנדר ז"ל שאמר עליו מורינו ורבינו מוהר"ר יעקב יצחק מלובלין שהוא מן ל"ו צדיקים, וזכותו וכוחו יעמוד לי ולזרעי עד עולם. וכן בסוף הקדמתו לספר 'זכרון דברים' כתב: ואמר לי מורי דודי רבינו הקדוש [מהר"צ מזידיטשוב] שרבינו מוה"ר יעקב יצחק מלובלין אמר על אביך שהוא מן ל"ו צדיקים.**

ויהי ביום תשעה באב שנת תקע"ה, נתייתמה כל בית ישראל בהסתלקותו של הרבי החוזה מלובלין, התוועדו גדולי תלמידיו וחסידיו לקבל עליהם רב ומורה דרך מאחד מבניהם שימשיך את מורשת ודרכו של החסידות. האסיפה התקיימה בעיר 'קאמרנא' לכבודו של חברם הגדול האב"ד רבי אלכסנדר סענדר, שהיה בעת ההיא חולה ולא היה בכוחו לנסוע למקום אחר, האסיפה המפורסמת שבו התפאר עצמו רבי צבי הירש מזידיטשוב בעל ה'צבי לצדיק'. הדברים מובאים בארוכה בספר 'זכות ישראל' להרה"ח רבי ישראל בערגער מחשובי חסידי קאמרנא (מערכת עשר קדושות ב' אות לג), וזה לשונו: ידוע כי אחרי פטירת מרן מלובלין זצוק"ל, נתוועדו בעיר קאמרנא הרבה מתלמידיו מגדולי הצדיקים, ובראשם רבינו הרה"ק מו"ה צבי הירש [מזידיטשוב] ז"ל והרה"ק מו"ה רבי נפתלי מראפשיץ ז"ל, וכאשר התחיל הרה"ק מו"ה רבי נפתלי לדבר: 'אנה נקח כעת רבי להסתופף בצלו', נענה רבינו צבי ואמר אליו: 'וואס פעלט אייך דען ביי אונז', והתחיל לספר ממנו בעצמו מדרגות והשגות ערך שתי שעות. וסיים מדרגה האחרונה: באמרו להרה"ק מו"ה רבי נפתלי, 'אייער זיידע דער שלי"ה הקדוש איז ביי אונז א אפטער גאסט', ע"ש בארוכה איך שהרה"ק בעל האוהב ישראל מאפטא כששמע זאת, אמר: שמעולם לא ראה שפלות גדולה כזו.

בספר 'בית קאמרנא' מובא בשם הרה"ח רבי ישראל יוסף שליכטער מחסידי קאמרנא, שהוא זוכר עוד מילדותו האסיפה הגדולה הזאת, וכיון שבית המדרש הגדול שבעיר היה צר מלהכיל את כל המתאספים חסידים ואנשי מעשה, הוציאו את השולחנות והספסלים לרחובה של עיר ע"פ כיכר השוק הגדול, ושם ישבו ודנו בעניין הנ"ל.

בעל רועי החסידות

כרבים מגדולי החסידות, נסע גם מפעם לפעם להסתופף בצל שאר צדיקי הדור, ולינוק מחלב דדיהן, ולשבוע מדבש וחלב לשונם, בעת שהגיע למרחץ נאסעלשיץ הסמוכה לעיר קאמרנא הרה"ק רבי זאב וואלף מזאבריא זיע"א, ושבת שם על פרשת דברים, נסע רבי אלכסנדר סענדר אליו,

עכו"ם, שמותר רק עם מקנה לעכו"ם את המשקים הכל מערב שבת, ב. שהקנין הוא דווקא אגב מקרקעי ובשטר, ומסיק שכיון שא"א לזוהר בזה נכון שלא לעשות כלל וכל שכן בשבת, ג. שאסור לקנות דגים יבשים מהעכו"ם, ומי שקנה ובישלו צריכין כל כליו טבילה והגעלה עיי"ש.

בזע"ם תיעוד ארץ

רבינו אור שבעת הימים רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א, העביר לנו את דרך הנהגת התורה הברורה בהנהגת העיר, והיא בזע"ם תצעד ארץ, ר"ת ז'ביחה עירובין מ'קוואות, על ג' דברים אלו צריך רב ויושב על מדין למסור נפשו ולתקן בעיר שיהיה בשלמות, בעת היותו לרב העיר זראוונא אסר רבי אלכסנדר סענדר לאכול משחיתו של השוחט, מטעם הרינון שיצא על השוחט, ואנשים מהקהילה שיצאו לטובת השוחט שלחו מכתבים וגביית עדות שיקירות לרבני הסביבה ומתוכם להגאון בעל הישועות יעקב רבה של לבוב, כנמצא לעי"ע המכתב שהיה ספון למעלה ממאתיים שנה בכת"י ועדיין לא נדפס, ובעזרה"ת בספר 'זכרון דברים השלם' שייצא לאור ע"י מחדש, יופיע המכתב בשלימותו, אחיו בעל היצבי לצדיק יצא להגנתו, ושלח מכתבים אל הרה"ק רבי שמחה אב"ד בורקא, שיוציא מתחת ידו ברור על פי דין תורה, לטובת אחיו רבי אלכסנדר סענדר ולהוכיח שכל עדותן בשקר יסודן, (עיין בספר עשר קדושות המכתבים הני"ל בשלמות), ובתוך המכתבים כותב, והאל אלקי השם הוא היודע ועד היחוד האמת, אשר לא עשיתי את אחי הרב בזראוונא לשום דבר זר ח"ו, כי אם למען שם קדוש אלקי יעקב, כי העיר הזאת נודעת ומפורסמת, ולהציל נפשות היקרות אשר בה, ובא הוא וסיעותיו ובלבלו יצועי עיי"ש באורך. גם אל הפאחטרים היינו ראשי הקהל שבעיר, שלח אחיו בעל היצבי לצדיק מכתב יורד ונוקב שם הוא כותב שח"ו בל יהינו לאכול מהשוחט, וכלשונו במכתב, אחת דיברתי אשר השוחט אסור, מי יקל ראש נגדו, יש לי טעמים כמוסים, עיי"ש באורך.

גם בעת היותו לאב"ד העיר קאמרנא, היה מעשה בעיר על שוחט אחד, והוא כתוב בשלמותו במכתבו להגאון בעל הישועות יעקב, נדפס בספרו זכרון דברים שו"ת, וז"ל: פה ק"ק קאמרנא אירע, שטבחים הרעישו על השוחט, שהוא מחמיר בבדיקת הראיה עד למאוד, והביאו להם שוחט מעיר אחרת ששייד למנת המלך לעירינו, ובא אותו השוחט החדש בלילה אלי לבדוק לו הסכין, ואמרתי להשוחט, שכל עוד שלא העבירו ע"פ תורה להשוחטים דפה, אסור לך לשחוט בפה עירינו, ואם להקצבים איזה דבר על השוחטים, ימתינו עד אור הבוקר, עד אשר יאספו כל עדרים עדרי תורה, ובוקר יעוין בדיני דשוחט עירינו אם להעבירו, וכל עוד שלא עשו כן, חלילה לך לשחוט, והשוחט עבר והלך ושחט, ובבוקר כשנודע הדבר, צויתי להכריז שהבשר אסור, ואימא טעמא דידי, מאיזה טעם אסרתי הבשר, עיי"ש באורך, ועיי"ש בתשובה השנית מה ששיג על הישועות יעקב שרצה להתיר בשר השוחט.

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר עט"ר שליט"א בעת מסע הקודש כ"א מנחם אב תשע"ב על ציון רבי

אלכסנדר סענדר ביומא דהילולא, כשהראו למרן אד"ש את ציון הרבנית שרה ע"ה אם הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זיע"א, הטמונה גם כן בביה"ח בעיר אוהעל סיפר מרן אד"ש על מה שזכתה להוליד בן קדוש כזה, פתח ואמר: זקני רבינו הגאון הקדוש רבי אלכסנדר סנדר אב"ד קאמרנא, בכל שלוש הערים שכהן כרב ואב"ד דהיינו בערי זידיטשוב וזראוונא ובסוף ימיו בקאמרנא, נהג את נשיאותו ברמה ולא חת מפני איש, ועמד על המשמר על כל קוץ וקוץ, שלא לזוז מדברי חז"ל ראשונים ואחרונים, ובמיוחד החמיר ודקדק על כשרות המאכלים על השוחטים והבודקים, שח"ו לא יכשילו את בני ישראל באכילת נבילות וטריפות, והדברים האלה חרה מאוד לראשי הקהל והטבחים על הפסד הממון שהיה להם, אחד מראשי הקהל עשה מעשה והלך ושכר נערה אחת שתעיד בבית דין דבר שקר ורינון נגד רבינו, למחרת קראו בית הדין את רבינו, והנערה והעדים וראש הקהל הני"ל בתוכם, והנערה התחילה דבריה וכה אמרה, הנה ראש הקהל העומד כאן הוא שכר אותי, כדי שהעיד דבר שקר נגד רבינו האב"ד, ומפני שיראתי שאם לא אסכים ימצאו נערה מופקרת ובעבור בצע כסף תעיד דבר שקר, לכן לקחתי הכסף מהם שלא יצא שם רע ח"ו על רבינו האב"ד, למען הצילו מידי הרשעים הטומנים פה לצדיק עתק, זקני הקדוש כששמע את דברי הנערה קם ממקומו ואמר לה, אילן אילן במה אברכך במה שהצלתני מידי הרשעים, אמר לה שהיא רוצה שייולד לה בן צדיק וקדוש שיאיר את העולם, אמר לה זקני הקדוש הנה בעת הזאת קיבלתי מתנה מן השמים שתי נשמות קדושות העתידין להאיר את העולם, אחת אקח בשבילי, שלא היה לו עוד בן זכר, והשני אתן לך במתנה, וכן היה שלרבינו הקדוש נולד אחר המעשה הזאת בשנת תקס"ו בנו יחידו בעל היחידה הברכה' שהאיר את העולם באור תורתו וקדושתו עד ימינו אנו, ולהנערה הזאת היא מרת שרה ע"ה נולד לה בשנת תקס"ח בנה יחידה הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא, וידוע ששני הצדיקים היו שני רעין דלא מתפרשין ואהבו זה את זה אהבת נפש.

בהאי קטירא איתקטר

רבי אלכסנדר סנדר ידע שלא יזכה להארץ

כ"ק רבינו שליט"א מעתיר על ציונו הקדוש

ימים, וכפי שאמר לו מורו ורבו החוזה מלובלין אחר שהבטיחו לבן זכר שלא יזכה להיות עמו בעולם הזה שנים הרבה, ופי שכותב בנו היחיד הברכה' בימגילת סתרים, וכשהיה אבי הצדיק, אצל מורינו ורבינו הקדוש האלוקי ישראל מלובלין, ויפצר בו, שיקבש עליו רחמים שיהיה לו בן זכר, והשיב לו: שבהכרח אם אגזור שיהיה לך בן זכר כן יהיה, אבל לא תאריך ימים, כי לא יהיה לכם ישיבה אחת בעולם, וקיבל אבי על עצמו ומסר לו ייחוד שם אחד נורא ושמות קדושים לכיון בעת היחוד שיוריד את נשמותי, בשנתו האחרונה נדד אל עבר ארץ אונגארין, ולפני זה הרגיש ששם יבוא קיצו ויחזיר נשמתו ליוצרה, וז"ל בנו בהקדמת 'זכרון דברים': וביום נסעו מאצלי למדינות אונגרין, קטן הייתי, ואני והוא ידענו שישתלק שם לעולמו, ובכיתי שבעה ימים ושבעה לילות כמעייין, ורגע שנפרד ממני לדרכו היה לי טעם כפרידות נשמה מן הגוף, וקודם שנסע צוה קודם נסיעתו לדרכו, היאך שאתנהג כל ימי בתורה נגלה ונסתר. בהקדמת 'זוהר ח' מבנו בעל הידמשק אליעזר' מפרט בהרחבה הצוואה שצוה לו, כשיהיה בן שלוש שנה ילבש ביום השבת קודש בגדים לבנים, וכשיבוא לרוב שנותיו לשנת שלוש וחמש, יניח בתפילת שחרית שני זוגי תפילין רש"י ור"ת ביחד.

ונשנה הדברים בספר 'מגילת סתרים', וז"ל: וכשהייתי בן י"ב שנה, נסע אבי לאנגארין, ואני בכיתי שבעה ימים ושבעה לילות, והייתי עד קרוב לשגעון, שביקשתי מאתו שלא יסע שראיתי הסתלקותו שמה, והיה משיב לי: כך גזרה חכמתו יתברך. וצויה עלי כמה הנהגות ונסע שמה, והלך לעולמו כ"א אב שנת ר"ב שלום (תקע"ח) בעיר אוהעיל שבמדינה.

על שבת קודש פרשת עקב הגיע רבי אלכסנדר סענדר לעיר איהעל, והיה שם על שבת קודש בבית הרה"ק רבי משה טייטלבוים זיע"א בעל הישמח משה' אב"ד העיר, וניהל שמה ברמה את כל יום השבת קודש, ובעת סעודת רעווא דרעווין סעודה שלישית דרש רבי אלכסנדר סענדר בעניני הפרשה ודברי מוסר לעם ה', והדברים מובאים בספר 'היכל הברכה' וז"ל: וזה שאמר אבי מורי הגאון הקדוש מוה"ר אלכסנדר בן הינדא, שעה אחת קודם פטירתו בסעודה שלישית שנפטר בשנת רב שלום במוצאי שבת יום אחד ועשרים באב, על פסוק 'מה ה' אלוהיך שואל מעמך' (דברים י ב), 'מה ה' אלוהיך? הכל ישואל' ומבקש 'מעמך' שתהא כמותו, מה הוא רחום אף אתה, וכיוצא בו כל מדות מבורא בספר 'יתומר דבורה' מהרמ"ק, 'כי אם ליראה', לא שייך לשאול ממך כי אצלו יתברך לא שייך יראה, כי שם העד המציאות והבן היטב, וכשבא לאדם יראה פנימית נפטר מיראה חיצונית, ובא לאהבה גדולה למסור נפשו על קידוש השם, ואמר לי דודי מורי ורבי שראה בחלום, לרבו רבינו מוה"ר יעקב יצחק נ"ע מלובלין, ואמר לו שהרב מקאמרנא מוה"ר אלכסנדר נפטר ביחוד עשרה הרוגי מלכות.

אשכבתיה דרבי

למחרתו ביום ראשון יום כ"א מנחם אב התקיימה הלוויה של רבי אלכסנדר סענדר, כל בני העיר ואלפים מכל סביבותיה שהיו דבוקים בצל

הצדיק, ושמעו השמועה הרעה על כי שקעה חמה שלא בעונתה בעת תוקפה וגבורתה, באו ללוות את הצדיק ולחלוק לו כבודו האחרון, רבה של העיר בעל הישמח משה' הוא אשר הספיד את רבינו בקול בוכים, ובעת מעשה הלוויה ראו מעשה נורא איך שהנפטר הזדעזע כמו בחיים חיותו, וכפי שכותב בנו ב'מגילת סתרים': **ונפטר בייחוד של מסירות נפש של רבי עקיבא מעשרה הרוגי מלכות, ועמוד אש נראה על קברו ערב שבת אחר חצות עד לב השמים, ובשעה שגופו היה מונח על המיטה אמר לו הצדיק הרב מאוהעל שיתפלל על איזה גזירה לבטלה, ונדעזעו שתי פעמים כמו בחיים, שכך היה דרכו, באימה ופחד.**

על מה ולמה נדעזעו רבינו ומה היתה הבקשה שביקש בעל הישמח משה, סיפר רבינו הגה"ק רבי **חיים יעקב מקאמרנא** זיע"א בעל ה'פרי חיים', ששמע מהרה"ק רבי **חיים אלעזר ממנוקאטש** זיע"א בעל הימנחת אלעזר' ונכד רבותינו הקדושים מקאמרנא, שהגיע מברק (טלגרם) שבנו יחידו נחלה מאוד מרוב געגועים וצער, והיה בסכנת נפשות ממש, וביקש רחמים בעת ההספד, ונדעזעו כמו בחיים חיותו. וכשראה בעל הישמח משה' שעתה הוא שעת רצון ביקש גם על הגאולה שיתגלה הגואל במהרה ולא נענה עוד. והבקשה השניה מובא בספר 'אלף כתבי' להגאון רבי **יצחק אייזיק וייס** אב"ד ווערבו, וז"ל: אציין בזה מקצת מהדברים ששמעתי מהגה"ק דמונקאטש שליט"א, הגה"ק הישמח משה' ז"ל היה נרדף ממשפחת שאהן באוהל, ואמר עליהם דברי רש"י בקורח פרשה זו יפה נדרשת (יפה באידיש שעהן), וביקש בהספדו על הגה"ק רבי סענדר מקאמרנא אבי אקאמארנער, שיעורר רחמים למעלה עליו להינצל משונאיו, ואמר נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך, אחר שכבר נפטר מן העולם שם בעולם הבא ישתדל להנקם משונאי ישראל, והגה"ק רבי סענדר נדעזעו, ורבי אבלי הכהן ראפפורט ראה זאת בעיניו, והוא בעצמו הגיד המעשה להגה"ק רבי חיים אלעזר הנ"ל, וגם סיפר שעשה הישמח משה' חרם שלא יגיד איש בחוץ שהגה"ק נפטר ונדעזעו, כי ח"ו לא יניחוהו לקבור, או שיחדשו גזירות בענין להמתין עם הקבורה.

רבינו רבי אלכסנדר סענדר נטמן בעיר אוהעל ושם חלקת מחוקק ספון עד כי יבוא הגואל, ומצבת אבן היא הניצבת עד היום הזה מונח על קברו, וחוקק עליו: **פה טמון איש צדיק ותלמיד חכם מופלא, ואב בית דין הישראלי, ה"ה הרב אלכסנדר סענדר ב"מ יצחק זצ"ל מק"ק קאמרנא, נשמתו לגנוי מרומים עלה כ"א אב תקע"ח לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.**

אוהל גדול בנוי על קברו של רבי אלכסנדר סענדר, ובאותו אוהל טמון גם בעל הישמח משה' רבה של העיר שנסתלק בלמעלה מעשרים ושלוש שנים אחר הסתלקות רבי אלכסנדר סענדר, ורצונו היה להיות טמון אצל הצדיק, ובענין האהל סיפר **כ"ק מרן אדמו"ר עט"ר שליט"א** ששמע מאביו וזקניו, וכן מקובל אצל חסידי קאמרנא שסיפרו המעשה הזאת בענין האהל, שבער"ח ניסן שנת ת"ר נסתלקה הרבנית אשת בעל הישמח משה, וציויה הישמח משה להטמינה במקום אחד רחוק ממקום מנוחת רבי אלכסנדר סענדר, ולהשאיר מקום פנוי

בשמאלה בשבילו, כדי שיהיה טמון ממש על יד רבי אלכסנדר סענדר, אך למעשה כשנפטר הישמח משה ביום כ"ח תמוז שנת תר"א הטמינו אותו מימין זוגתו הרבנית, כשלושה שבועות אחר הסתלקותו ביום ח"י מנ"א בנו החברא קדישא, אוהל גדול אחד על קבר הישמח משה ועל קבר הרבנית, וגם ציון רבי אלכסנדר סנדר הכניסו לתוך האוהל, כאשר היה רצונו של הישמח משה שיהיה טמון על יד הצדיק רבי אלכסנדר סענדר, ומאז כידוע לא היה בנו יחידו בעל ה'היכל הברכה' נחא ליה מזה שעשו אוהל אחד, ועל מה שהכניסו את אביו באוהל אחד עם הרבנית אשת הישמח משה, וגם שנראה כאילו קבר הרבנית היא באמצע שני הצדיקים, מאז לא נכנס לתוך האוהל, והקפיד מאוד על הח"ק שעשו כזאת.

האוהל שעל ציון רבינו זיע"א

בנו ה'היכל הברכה' כותב בספרו 'נוצר חסד' של אבות וז"ל: 'שפע הצדיק אינה פוסקת ממנו ומזרע כי הוא מעין היוצא מבית קודש הקדשים' אכן זכה רבי אלכסנדר סענדר ששפעו אינה פוסקת ולא תפסק לעולם, בנו יחידו רבינו יצחק אייזיק בעל ה'היכל הברכה' המשיך את שלשלת הקודש בעיר קאמרנא, ואח"כ עבר שרביט הנהגה לבנו רבינו אלעזר צבי מקאמרנא בעל ה'ידמשק אלעזר', ומשם לבנו רבינו אברהם מרדכי מקאמרנא, ואינה פוסקת לעולם שאחר שנות הזעם ניצל מכל בני המשפחה בנו רבינו חיים יעקב מקאמרנא בעל ה'פרי חיים', יחד עם בנו רבינו שלום מקאמרנא בעל ה'מעשה שלום', ומעיין היוצא נמשך ומתגבר בבנו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א עד ביאת הגואל ומלכנו בראשינו.

צדיקים במיתתן קרוין חיין

צדיקים אע"פ שגופן מסתלק מן העולם אבל רוחן ואור תורתן נשארה לדורי דורות, גולת הכותרת ממה שנשאר מרבי אלכסנדר סענדר הוא ספרו 'זכרון דברים' שאע"פ שהוא מעט הכמות מ"מ הוא רב האיכות, ועיין בהקדמת 'זכרון דברים' מבעל ה'היכל הברכה' שהוא מספר מענין הספר: **ומסר לי אבי כתב יד, ואמר לי תראה להדפיס ספרי זה וקראת שמו 'זכרון דברים', ותמהתי על זה השם, ובושתי ויראתי לשאול לו על זה, וחיבור זה היה חיבור נורא וגדול, וכשעלה לשמים במדינות אונגארין בעיר איהעל, וכעת אצלו מונח הקדוש הגאון אמת רבינו משה תמר אב"ד דשם, וקטן הייתי והספר היה מונח אצל גיסי מוה"ר אשר ז"ל ולא השגיח עליו, ונגנב ממנו הרבה דרשות ודרושים נפלאים לא נשאר אלא זכרון דברים, ואמרתני יפה ציוה עלי אבי הקודש, ואני אמרתני מה אתן זה לפני שרי התורה והעבודה, שהרי לא נשאר אלא זכר בעלמא. מ"מ מאותו זכרון קטן רב האיכות, רואים את גדולת**

תורת רבי אלכסנדר סענדר. מקום מנוחת רבי אלכסנדר סענדר בעולם העליון, הוא בהיכלו של **מרן ה'בית יוסף'** היכל התורה כראוי למי שהמית עצמו ימיו ושנו בתורה, והדברים מובאים בדברי בעל ה'ידמשק אלעזר' בהקדמת 'זוהר חי', וזה לשונו: פעם אחת היה פרשת מקץ, היה רבינו דודי מזידיטשוב ישן בלילה, וראה בחלום שנכנס להיכל של רבינו 'בית יוסף' זלה"ה, וראה שם שיושבים הרבה תלמידי חכמים במתיבתא זו אצל רבינו בית יוסף, וכמה מגדולי חכמים שהכיר אותם מזה העולם, וכמה מהם אשר לא נודע אותם, ובתוכם היה יושב גם כן אא"י הגאון הקדוש מוה' אלכסנדר זלה"ה, ומיד כשבא רבינו זלה"ה למתיבתא זאת עמד רבינו 'בית יוסף' מכסאו, ואמר ברוך הבא רבי הערשלי זידיטשווער, וביקש מרן בית יוסף מרבינו דודי שיאמר לו איזה דבר תורה וכו', ואח"כ אמר רבינו 'בית יוסף' בזה הלשון רבי הערשלי זידיטשווער, **אחיכם רבי סענדר היושב בכאן ביקש ממני לאמור לכם שיש לו בן קטן בעולם העשיה ואין מי שישגיח עליו ללמדו תורה, ובקש הוא מכם שתשגיחו עליו ללמוד עמו, מיד נתעורר רבינו דודי ונבהל ממראה החלום הזה, ומיד שלח אחר אאמו"ר זלה"ה וכו' ע"ש.**

גם ה'ידמשק אלעזר' זכה באור נפלא מכוח קדושת זקינו רבי אלכסנדר סענדר, וזה היה בעת שהתחיל ללמוד ולעסוק בתורת הרוז בתורת הנסתר, וכפי שמספר בעצמו בהקדמת ספרו 'אור עינים', וז"ל: ועלה בלבי חמיאד דאורייתא של תורת אמת, שאלמוד מכאן ולהלאה בעצמי, ואמרתני בלבי לפני הקב"ה את עזרת לאאמו"ר, וכן לאאמו"ר זקינו זלה"ה, שלמדו בכתבי האר"י זלה"ה, כמו כן אתה אבינו שבשמים אבקש ואתחנן שתעזור לי ג"כ, ובאותו יום שהתחלתי ללמוד היה בהשגחות הבורא ב"ה, **שבא איש אחד והביא לי ספר 'עץ חיים' ישן, מה שלמד בו אדוני אבי זקוני הרב הקדוש הגאון רבי אלכסנדר זלה"ה אב"ד זכאן, וכן אאמו"ר זלה"ה למד גם כן בעץ חיים זה בימי נעוריו, וראיתני שהוא בהשגחת האין סוף ב"ה שאלמוד בכתבי האר"י זלה"ה ובוזר הקדוש.**

זכותו יגן עלינו אמן

